

Ασθενείς τελευταίου σταδίου: η ευθανασία ως “λύση”

/ [Πεμπτουσία](#)

Όταν αποκόπτεται η ύπαρξη από την πνευματική της διάσταση και της δυνατότητας να ζήσει σε κοινωνία με το θεϊκό στοιχείο ο θάνατος θεάται, μερικές φορές, ως η βίαιη αντιπαράθεση του φυσικού και του εγκόσμιου. Ο θάνατος δεν αποτελεί φυσική διαδικασία με δυνατότητα διάνοιξης στην αιώνια ζωή αλλά διακοπή της καλής ζωής⁸⁸.

Όταν η τελευταία αξιολογείται σύμφωνα με την ικανότητα παραγωγής έργου και υλικών απολαβών, αξιοπρεπής είναι ο υγιής και δυνατός άνθρωπος. Σε αντίθετη περίπτωση ο ασθενής μπορεί να αναζητήσει την επίσπευση του θανάτου. Ακόμη και ο θάνατός του όμως διαχωρίζεται σε καλό ή κακό. Προσδιορίζεται από την εξωτερική του μορφή⁸⁹. Η ευκολία ή δυσκολία με την οποία επέρχεται και όχι από την εσωτερική κατάσταση με την οποία δύναται να τον αντιμετωπίσει ο άνθρωπος. Ό,τι δυσάρεστο για τη φυσική υπόσταση γίνεται και απεχθές με την ανάλογη αναζήτηση εύκολης και ανώδυνης λύσης.

Επίσης, η ανάδειξη του αγαθού της ατομικής επιλογής και του αυτοπροσδιορισμού⁹⁰ όσον αφορά στον τρόπο ζωής, αποδέχεται και την ελεύθερη επιλογή όσον αφορά στο θάνατο. Επειδή ο τρόπος του θανάτου⁹¹ στις τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες έχει καταστεί θέμα ελεύθερης επιλογής, η προσφυγή στην ιατρικά υποβοηθούμενη αυτοκτονία ή στην ευθανασία μπορεί να θεωρηθεί ότι προσιδιάζει στην ανθρώπινη φύση. Η ευθανασία θεωρείται ως συνώνυμο της αξιοπρέπειας και της αγάπης⁹² προς εκείνον που υποφέρει. Ωστόσο, η προβολή των δικαιωμάτων του ανθρώπου μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα της ελεύθερης βούλησης.

Αν το άτομο θεωρεί την ευθανασία ως λύση που προσιδιάζει στην προσωπικότητά του, εγείρεται το ερώτημα του τρόπου διαμόρφωσης των απόψεών του. Ένα κοσμοείδωλο μορφοποιημένο μέσα από τη μάθηση, τη γνώση και τις εμπειρίες αντανακλά τις αξιακές αρχές του περιβάλλοντός του. Δεν αποτελούν όμως και το σύνολο της αλήθειας στην οποία μπορεί να έχει πρόσβαση ο άνθρωπος. Η

προτεραιότητα στο σεβασμό της προσωπικής ελευθερίας⁹³ έναντι της προστασίας της ζωής καταδικάζει το φόνο στην περίπτωση που δεν υπάρχει συναίνεση του ασθενούς. Με τον τρόπο αυτό στηρίζει θετικά τόσο αυτόν που επιλέγει την ευθανασία αλλά και αυτόν που χορηγεί τα μέσα επίτευξής της.

Κίνητρο που μπορεί να οδηγήσει στον τερματισμό της ζωής είναι και η έλλειψη αγάπης⁹⁴ και πληρότητας της προσωπικής ζωής. Όσοι ζητούν ευθανασία δεν προχωρούν στην απόφασή τους διότι επιζητούν άμεσα τον τερματισμό⁹⁵ της ζωής τους. Ο φυσικός πόνος, η απογοήτευση από την εξασθένηση των φυσικών δυνάμεων και ο φόβος ότι αποτελεί βάρος στα άτομα του περιβάλλοντός του, μπορούν να αποτελέσουν παράγοντες της απόφασής τους. Η αδυναμία να αυτοεξυπηρετηθεί ο ασθενής, το ανοίκειο περιβάλλον στο οποίο νοσηλεύεται, η αναγνώριση ταλαιπωρίας των οικείων αλλά και η συμπεριφορά των επαγγελματιών γίνεται να δημιουργήσουν τις συναισθηματικές εκείνες συνθήκες που προάγουν το αίσθημα αποξένωσης. Έχει παρατηρηθεί ότι συχνά οι ιατροί⁹⁶ όταν διαπιστώσουν ότι ο ασθενής οδεύει οριστικά προς το θάνατο αραιώνουν τις επισκέψεις τους και γίνονται απόμακροι.

Η κοινωνική απομόνωση και η σωματική αδυναμία ίσως οδηγήσουν σε κατάσταση κατάθλιψης του ασθενούς. Το 50% των ασθενών με καρκίνο εκδηλώνουν ψυχιατρικές⁹⁷ διαταραχές εξαιτίας της ασθένειας. Από αυτούς ένα ποσοστό 70% αναπτύσσει συναισθηματικές διαταραχές όπως άγχος και κατάθλιψη. Η έλλειψη ψυχικής νηφαλιότητας⁹⁸ δεν εγγυάται ότι η απόφαση του αιτούντος για ευθανασία είναι αυτό που θέλει.

Στο σημείο αυτό εγείρονται ερωτηματικά όχι μόνο για τη διαμορφωμένη αντίληψη περί της ζωής και των ατομικών δικαιωμάτων αλλά του τι θα συνέβαινε αν οι ψυχολογικοί παράγοντες δεν αποτελούσαν κριτήριο; Θα εξακολουθούσαν οι ασθενείς να επιλέγουν την ευθανασία; Αν ο θάνατος δεν ήταν μια αντιπαράθεση μεταξύ καλού-κακού ως απεχθές γεγονός το οποίο σηματοδοτεί το τέλος της ύπαρξης του ανθρώπου; ή ακόμη και μεταξύ του εγώ και του άλλου;

Ασκώντας υποστηρικτική θέση σε αυτούς που βρίσκονται στο τελευταίο στάδιο της ζωής τους υπάρχει μια άλλη διάσταση. Αυτή της γνώσης του πως είναι και ανυψώνει κάποιον πάνω από ένα σώμα που η θεραπεία δεν έχει αποτέλεσμα έτσι ώστε να διεισδύσουν στην ουσία του είναι πέρα από τους διαφορετικούς τρόπους ύπαρξης. Εδώ το συγκεκριμένο άτομο το οποίο πάσχει θεωρείται και αντιμετωπίζεται διττά: Αφ' ενός ως πρόσωπο μοναδικό με όλα του τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αφ' ετέρου ως συνάνθρωπος μετέχων στην κοινή ανθρώπινη ουσία. Σε αυτό που ο Γέρων Σωφρόνιος Σαχάρωφ ονομάζει ως «Μυριοϋπόστατον

Ενότητα»⁹⁹. Εξάλλου οι πολυποίκιλοι δεσμοί αγάπης που αναπτύσσουν οι άνθρωποι μεταξύ τους μπορούν να ενδυναμωθούν μέσα από την ασθένεια και ό,τι αυτή προκαλεί. Η διάσπαση τέτοιων δεσμών μέσα από την εκούσια διακοπή της ζωής θα μπορούσε να προκαλέσει αρνητικές συνέπειες και αντιδράσεις στους οικείους αλλά και τους φροντιστές του αρρώστου.

90 Η. Τ. Engelhardt, *Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση Π. Τσαλίκη-Κιόσογλου, Αθήνα, Αρμός, 2007, σελ. 371.*

91 Η. Τ. Engelhardt, *ό.π., σελ. 372.*

92 Η. Τ. Engelhardt, *στο ίδιο.*

93 Μ. Βάντσου, *Η ιερότητα της ζωής. Παρουσίαση και αξιολόγηση από άποψη Ορθόδοξης ηθικής των θέσεων της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τη Βιοηθική, Θεσσαλονίκη, Κορνηλία Σφακιανάκη, 2010, σελ. 33-34.*

94 Γ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική ηθική, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 1995, σελ. 443.*

95 Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, «Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας», στο *Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 20, σελ. 15-28.*

96 π.Β. Καλλιακμάνη, «Θάνατος-Ευθανασία. Ποιμαντική προσέγγιση», στο *Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 193, σελ. 187-196.*

97 Σ. Τσοτάκου, «Η ψυχολογία του ογκολογικού ασθενούς», στο *Εβδομάδα ανακουφιστικής φροντίδας, Πρακτικά τριήμερου σεμιναρίου για την ανακουφιστική φροντίδα που διοργανώθηκε από το Κέντρο Βιοϊατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας, Αθήνα 12-14 Μαρτίου 2014, Γαλιλαία, σελ. 3, σελ. 1-26.*

98 Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Επίσημα κείμενα Βιοηθικής. Μεταμοσχεύσεις, ευθανασία, υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, Αθήνα, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος- Επιτροπή Βιοηθικής, 2007, σελ. 38.

99 Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, Έσσεξ Αγγλίας 1992, σ. 340.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.